

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆԱԳՐԱԳՐԱԲԻՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելուած չէ, ամբողջ 15րդ շրջանի (99-րդ տար.) բաժնորդագրին է 20 Փր. կանխիկ...

ԺԵ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 40

1899 ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՐԿԱՆ 16
1899 ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՐԿԱՆ 4 (2 Տ.)

ՇԱՐՈՒ

Կը հրատարակուի շաբաթը և Երբ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտեցող և կա- ժառմար միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները...

ԱՐՄԱՆԻԱ

ԱՄՍԱԿԱՆ ԲԱԺՆԱԳՐԱԳՐԱԲԻՆ

Արմենիայի բաժնորդագրութիւնը շրջանի վրայ և ոչ թէ թիւի վրայ լինելով, մենք առաւելութիւն տուած էինք...

ԲՈՎԱՆԴԱԿԱՆ ԲԻՆ

Կոտորած Հայաստանի մէջ. Սուրբան Համիտի բացած դատը Բարիքի «Օրոր» լրագրին դիմ. — Հայերի թիւը...

ԽՄԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԶԳ

Կը խնդրուի մեր այն բաժնորդներէ որոնք յետագայում են մինչև այժմ իրենց բաժնորդագրին վճարումը...

ԿՈՏՈՐԱԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷ

Բարիքի «Օրոր» լրագրի գեղար- 14 թուին մէջ հետեւեալ մանրամաս- նութիւնները կը կարգաւք Հայաս- տանի մէջ վերջերս եղած կոտորածին...

ՆՈՒՅՆ ԳՐԱԳՐԱԲԻՆ

«Նոյեմբեր 9ին, 120 զինուած Հա- յեր Ռուսիայէն եկած էին Թօփրագ- գալէ ըսուած տեղը և եկեղեցիին մէջ պահուրտած էին:

ԹԻՐԵՐ ԳՐԱԳՐԱԲԻՆ

«Թիւրք գործեր, զինուած ոստի- կաններ և Գիւրտեր յարձակեցան այդ խումբի վրայ որ կատաղաբար ինքզինք պաշտպանելէ յետոյ յաջի- ղեցաւ ռուսական սահմանագլուխն անցնել:

ԱՍՅԱՆ ԴԵՐՈՒՄԻ

«Այս միջադէպի վրայ, Գիւրտերը պատրաստուեցան Հայերին ընդհա- նուր կոտորած մը տարու: Իբրիս ըս- կըրանուրութիւն, կողոպտեցին հինգ գիւղ և սպաննեցին 300էն աւելի Հա- յեր, այդ կին և տղայ: Ո՞վ գիտէ, ո՞րչափ յառաջ կը թալին այդ կոտո- րածի մէջ եթէ կանոնաւոր գործերը չմիջամտեն:

«Մնաց որ, այդ տեղի ժողովուրդն այն աստիճան տատկ խեղճութեան մէջ կը գտնուի որ իրենք ալ կը փա- փաքին մեռնիլ և կոտորածն իրենց քաջած անտանիկ ցաւերէն ազատում մը պիտի համարէին:

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ ԲԱՅԱՄ ԴԱՏԱ

Սուլթան Ապտուլ Համիտ իր կառա- վարութեան միջոցով դատ բացած է Բարիքի «Օրոր» (AUFOR) լրագրի պատասխանատու Տ. Բէրէօի և անոր մէջ թիւրքերէ մասին յօդուածներ գրած Տիւրքերի Բիւրի Քիյալի, Մա- լաթի և Իւրպէն կօհիէի դէմ, հիմնը- լելով Քրանսական մամուլի օրէնքի 38րդ յօդուածին վրայ որ կարգիլէ օտար վեհապետներին դէմ հրապարա- կալ թշնամանք ընելը, թէ և վեհա- պետները սովորաբար չեն ուզեր այդ օրէնքէ օգուտ քաղել իրենց մասին գրողներին դէմ դատ բանալու համար:

ՀԱՅԵՐԻ ԳԻՒՐԴԻՆ

Շահնազարեան վարդապետի կը- տակէն՝ որի վրայ Նուպար փաշայի կողմէն կարեւոր գումար մ'աւելցուե- լով բացուած էր խասգիւղի մէջ Նու- պար Շահնազարեան վարժարանը, մնացած 8-900 օսմ. ոսկիի չափ գու- մարին իբրեւ ատկոս, ամսական 4 ոսկիի նպաստ մը պիտի յատկացուի Սիւի վանքի Ժառանգաւորաց վարժարա- նին և նոր ընտրուելիք կաթողիկոսն ալ տեղային միջոցներով և հանգանա- կութիւններով պիտի հայթայթէ ինչ որ տակաւին պէտք է Ժառանգաւո- րաց վարժարանին, Կիլիկիայի թեմե- ին արժանաւոր եկեղեցականներ

հասցունելու համար: Էլ միւսման վեհ- կաթողիկոսն ալ խոստացեր է նպաստ մը յատկացունել այդ վարժարանի:

— Ակնի եկեղեցիներէ աւելորդ արծաթեղէնները և թանկագին շուր- ջանները որոնց մէջ հատը 50 լիւրա արժող շուրջաւ կայ, Կ.պօլիս բերուե- լով, պատրիարքարանի մէջ ածուրդով ծախու հանուեր են որին մասնակցե- րն չուկայի հայ ոսկերիչները: Ասոնց- մէ գոյացած գումար պիտի գործած- ուի Ակնի դպրոցը բարեկարգելու:

— Զմիւռնի Հայերին մէջ «Եկեղե- ցասէր» անուն ընկերութիւն մը կազ- մուեր է որի նպատակն է պէտք եղած ներթական և բարոյական աջակցու- թիւնն ընել Զմիւռնի և իր թեմերի համար արժանաւոր քահանայացու- ներ ունենալու նպատակով: Ընկերու- թիւնը բաժնորդական է և անդամ եղողը քանի բաժին ուղէ կրնայ գըը- ուիլ, իւրաքանչիւր բաժինը եռամս- եայ 1 մէհիտ (դրէթէ 4 Փր.) լինելով: Ընկերութիւնն իր նպատակի համար նուէրներ ալ կընդունի:

ԻԳՄԻՐԵԱՆԵՐ ԳՐԱԳՐԱԲԻՆ

մրցանակաբաշխութեան մասնակցելու համար այս տարի զրկուած գիրքերն են Թիֆլիսէն Աղանեան Տ. Գիւրտեպ- հանայի վերջերս հրատարակած «Գի- ւանք Հայոց» ստուար գիրքը և Տ. Վրթանէս Փափագեանցի հրատարա- կած «Հայ. բոյաներ»ը:

ՀԱՅԵՐԻ ԵՄԻՍԿՐԻԱ

Սուլաւաի «Անի» ընկերութեան հանած յայտարարութիւնն՝ որի մէկ պատճէնն ալ մեր ձեռք հասած է, կիմանանք թէ այդ ընկերութիւն որ կազմուած էր 1885ին, իրեն նպատակ ունենալով ընկերական կեանքը զար- քացունել Պուքոյի մէջ Հայերին մէջ և օգնել չքաւոր ու արժանաւոր ուսա- նողներին, ժամանակէ մը ի վեր թըմ- րութեան ու անգործութեան մէջ ին- կեր է: Ուստի այդ ընկերութեան գործունէութեան նոր մղում մը տա- լու համար հրուեր կարգացուած է ընդհանուր ժողով մը գումարելու գեղա. 5/17ի կերակի օր:

ՍԻՄԷՕՆ ԳՈՒԼԱՄԻՐԵԱՆ

Ինչպէս յայտնի է, հոկտեմբերի 12-ին Երևանում կնքեց իւր մահկանացուն Սիմէոն Գուլամիրեանը, «Արաքս» գրական-գեղարուեստական պատկերազարդ հանդիսի խմբագիր, հրատարակիչը, Հանգուցեալը Երևանի պատուաւոր քաղաքացի վաճառական Ստեփաննոս Գուլամիրեանի որդին էր. ծնունդ էր 1857 թ., նախնական ուսումն ստացել էր Երևանի պրոգիմնա-գիմնազիում, որտեղ աւարտելուց յետոյ՝ մտել էր Թիֆլիսի ռեալական դպրոցը, և յետոյ 1879 թ. ուղևորուել էր Պետերբուրգ, ցանկանալով աշխարհը մտնել ճանապարհհետի հաղորդակցութեան ճարտարապետական ճեմարանը։ Մինչ այդ՝ այստեղ ծանօթանում է մի քանի գրական մարդկանց հետ, և սկսում է աշխատակցել մայրաքաղաքի լուրջ թերթերի։ Այնպէս Նորան չի յաջողում մտնել յիշեալ ճեմարանը։

Սիմէոն Գուլամիրեանը իւր ընկերական շրջանի ազդեցութեամբ սկսում է հետաքրքրուել պարբերական ուսումնական, միևնոյն ժամանակ պարապում է և գրականութեամբ, հետզհետէ նրա հայեացքները փոխուում են, նա թողնում է շուտ հարստանալու ցանկութիւնն ու ճարտարապետ դառնալու նպատակը։ Ստեփանը ընկերների խորհրդով մտնում է Պետերբուրգի համալսարանի լեզուագիտական ճիւղը, որպէս ազատ ունկնդիր։ Երեք տարի համալսարանում լսելով, նա մեծ եռանդով ուսումնասիրում է գրել խաւորապէս ուսուցողութիւնը և մինչև 1887 թ. «Նովոստի» թերթի մշտական աշխատակից է լինում։

Այդ էլ նրան չի գոհացնում, նա ցանկանում է ծառայել հայոց մամուլին և գրականութեանը։ Նրա մէջ միտք է յղանում անձամբ հայոց թերթ կամ հանդէս հրատարակելու, ինչպէս կամ, որ գրականութեամբ պարապող ուսանողը երբեք միջոց չէր ունենալ մի թերթ հրատարակելու համար։ Նիւթական միջոցների պակասութիւնը Գուլամիրեանին մեծ մտաւնջութիւն է պատճառում։ Երկար տատանուելուց յետոյ՝ նա դիմում է յայտնի ազգային բարերար Մ. Սա. Նասարեանի օգնութեանը, վերջինս ճանաչելով Գուլամիրեանին, իմանալով նրա եռանդուն ու տոկուն բնավորութիւնը, սէրը դէպի գրականութիւնը և հայ մամուլին ծառայելու հաստատուն նպատակը, ամենայն սիրով խոստանում է նիւթապէս օգնել, որքան միջոցները կը ներեն։

Այսպիսով՝ Ս. Գուլամիրեանը կարողանում է 1887 թ. լոյս ընծայել «Արաքս» թերթը։ Նուիրուելով հրատարակչական գործունէութեան նա զգում է, որ իրեն շատ անհրաժեշտ է լաւ ուսումնասիրել հայոց գրականութիւնը, և զխաւորապէս տաճկահայոց գրականութիւնն է նրան հետաքրքրում։ Այդ նպատակով Գուլամիրեանը 1888 թ. առաջին գիրքը լոյս թողնելուց յետոյ ուղևորւում է Կ. պոլիս։ Իսկ նոյն թվականի

վերջերում վերադառնում է Պետերբուրգ և շարունակում «Արաքս» թերթը գրքի հրատարակութիւնը։ Այդ ժամանակահատից սկսում է նրա լուրջ գործունէութիւնը։ Արաքսը շատ գոյաւոր գործ է, բնականօրէն հռու հիւսիսում, առանց մտերիմ օգնականի վստահութիւնն ունենալու հրատարակել «Արաքս» ի նման մի հայկական գեղարուեստական պատկերազարդ հանդէս, որը բովանդակութեան, լրջութեան և, որ ամենագլխաւորն է, տպագրական տեսակէտից կարելի է օրինակելի հանդէս համարել (*):

«Արաքս» թերթարուեստական բաժինը ճաշակ ունեցող ամեն մի մարդու գրասեղանի վրայ կարելի է լինել։ Սկզբում բաժանորդների թիւը շատ սահմանափակ էր, բայց հետզհետէ աւելանում էր։ Ցաւալի է նկատել, որ «Արաքս» թերթն օրինակելի հանդէսը արժանի կերպով չգնահատուեցաւ հայ հասարակութեան կողմից։ Թէև հայ մամուլը միշտ գովասանքով է խօսել այդ հանդիսի մասին, բայց հասարակութեան մեծ մասը դատապարտելի անտարբերութեամբ է վերաբերուել դէպի այդ գեղարուեստական հանդէսը, որ միակը կարելի է համարել հայ հասարակութեան անտարբերութեանը։ Ս. Գուլամիրեանն իրեն յատուկ տոկունութեամբ շարունակեց «Արաքս» հրատարակութիւնը մինչև 1895 թ., երբ նրա միջոցները բոլորովն սպառուեցան, բաւականաչափ պարտքեր վրայ եկան, ուստի նա կամեցաւ դադարեցնել հանդիսի հրատարակութիւնը և այդ մասին հրապարկօրէն յայտնեց։ Ամեն կողմերից խրախուսական նամակներ սկսեց ստանալ «Արաքս» խմբագրութիւնը, ամենքը միաբերան խնդրում էին, որ չդադարեցնէ «Արաքս» հրատարակութիւնը, բայց նիւթապէս նպաստողներ շատ քիչ հանդիսացան։ Ս. Գուլամիրեանը նորից ժողովեց իր ոյժերը, նոր եռանդով սկսեց գործը, չինայելով ամեն ինչ, նոյն իսկ անձնական առողջութիւնը։ Ստացած նամակներից խրախուսւած՝ լոյս ընծայեց 1893 թ. ի առաջին գիրքը, իսկ երկրորդ գիրքի հրատարակութեան ժամանակ նրա առողջութիւնը բոլորովն քայքայուեցաւ, և նա հիւանդացած ընկաւ անկողին։ Բայց մահճակալում ևս չթողեց իւր սիրելի գործը. իւր գողգողուն ձեռքով շարունակեց տպագրական օխանների ուղղելը, իսկ քեղարուեստական պատկերների նկարներն արդէն տպագրուած պատրաստ էին Գուլամիրեանի տպարանում։ Նրա հիւանդութեան ժամանակ տեղական հայ լրից համարեա ոչ ոք չէր այցելում։ Այդ միջոցներում նա բոլորովն զուրկ

(*) Նախ քան «Արաքս» լոյս տեսնելը, հանգուցեալը գրել էր հայ գիտականներից մի երկուսին, ճիշտն իմանալու, թէ արդեօք իսկական Արաքս է թէ՛ Նրասիւն։ Հայ գիտականներն ապացուցեցին, որ Արաքսն է. որովհետև հիթանուութեան գրով ևս Արաքսն է եղել. այս բանն ապացուցեց ևս նամակով պ. Գր. Սալաթեանը։

«Արաքս» թերթն օրինակելի հանդէսը արժանի կերպով չգնահատուեցաւ հայ հասարակութեան կողմից։ Թէև հայ մամուլը միշտ գովասանքով է խօսել այդ հանդիսի մասին, բայց հասարակութեան մեծ մասը դատապարտելի անտարբերութեամբ է վերաբերուել դէպի այդ գեղարուեստական հանդէսը, որ միակը կարելի է համարել հայ հասարակութեան անտարբերութեանը։ Ս. Գուլամիրեանն իրեն յատուկ տոկունութեամբ շարունակեց «Արաքս» հրատարակութիւնը մինչև 1895 թ., երբ նրա միջոցները բոլորովն սպառուեցան, բաւականաչափ պարտքեր վրայ եկան, ուստի նա կամեցաւ դադարեցնել հանդիսի հրատարակութիւնը և այդ մասին հրապարկօրէն յայտնեց։ Ամեն կողմերից խրախուսական նամակներ սկսեց ստանալ «Արաքս» խմբագրութիւնը, ամենքը միաբերան խնդրում էին, որ չդադարեցնէ «Արաքս» հրատարակութիւնը, բայց նիւթապէս նպաստողներ շատ քիչ հանդիսացան։ Ս. Գուլամիրեանը նորից ժողովեց իր ոյժերը, նոր եռանդով սկսեց գործը, չինայելով ամեն ինչ, նոյն իսկ անձնական առողջութիւնը։ Ստացած նամակներից խրախուսւած՝ լոյս ընծայեց 1893 թ. ի առաջին գիրքը, իսկ երկրորդ գիրքի հրատարակութեան ժամանակ նրա առողջութիւնը բոլորովն քայքայուեցաւ, և նա հիւանդացած ընկաւ անկողին։ Բայց մահճակալում ևս չթողեց իւր սիրելի գործը. իւր գողգողուն ձեռքով շարունակեց տպագրական օխանների ուղղելը, իսկ քեղարուեստական պատկերների նկարներն արդէն տպագրուած պատրաստ էին Գուլամիրեանի տպարանում։ Նրա հիւանդութեան ժամանակ տեղական հայ լրից համարեա ոչ ոք չէր այցելում։ Այդ միջոցներում նա բոլորովն զուրկ

էր նիւթականից։

Այդպիսի չքաւոր դրութեամբ Գուլամիրեանն անկողնում պառկած էր։ Սակայն գտնուեցան այնպիսի անձեր, որոնք չինայելով նրա ցաւալի անառողջութիւնը, չնչին պարտքերի փոխարէն քանի քանի անգամ անկողնուց հանեցին, դատաստանաւոր քարշ տուին և ի վերջոյ յանդգնեցան ծախել տալ «Արաքս» թերթը գրեթէ համարները, նրա գրասեղանը, որի մօտ պարապում էր, և նոյն իսկ անկողինն ու հագուստը։ Այս բանն իմանալով, տեղիս հայ ուսանողութիւնը իւր սուղ միջոցներէն օգնեց չքաւոր հայ հրատարակչին՝ թէև շատ չնչին գումարով։ Օգնեցին և մի երկու վաճառականներ, Հանգուցեալն անկողնում պառկած միջոցին միշտ կրկնում էր. «ախ, տէր Աստուած իմ, մի թէ՛ երկար պիտի այս դրութեան մէջ մնամ. չէ՛ որ «Արաքս» կը մեռնի»։ Երբեմն ապէս էլ ասում էր «որդիս կը մեռնի»։

Գուլամիրեանն զգալով, որ օրըստ օրէ ոյժերը թուլանում են, յունիսի վերջերում թողնում է Պետերբուրգը և գնում Պետրոգրադի հանգային բուժարաններն առողջութիւնը վերականգնելու։ Մէկ ու կէս ամիս մնալուց յետոյ, ոչ մի տարբերութիւն չի զգում իւր մէջ և գնում է հայրենիք քսան տարի օտարութեան մէջ մնալուց յետոյ։ Հայրենիքում հանգուցեալին վիճակում է մօտաւորապէս երեք շաբաթ կենդանի մնալ, որտեղ և մեռնում է ծերունի մօր և եղբոր գրկում, իրենց սեպհական տան մէջ, ուր ծնունդ էր, և թողնելով բաւակա՛նչափ պարտքեր։ Հանգուցեալն ունի հարուստ գրադարան, շատ հազուագիւտ գրքեր և արտասահմանից ստացուած լատիկագին կլիշէներ։

Բացի «Արաքս» հրատարակութիւնից, հանգուցեալը վերջին տարիները ձեռնարկեց պատմական աշխարհագրական գրքերի հրատարակութեան։ Նա արդէն լոյս է ընծայել «Կիլիկիա» պատկերազարդ գիրքը. իսկ «Ս. Էջմիածին» գրքի համար արդէն պատրաստել է տուել արտասահմանում շատ լատիկագին կլիշէներ, և շատ քիչ բան էր մնացել գիրքը լոյս ընծայելու համար։

Սիմէոն Գուլամիրեանը յայտնի է և որպէս «Նովոստի» թերթի աշխատակից. վերջին տարիների ընթացքում հանգուցեալը շատ յօդուածներ է գետնից յիշեալ թերթում, զխաւորապէս հայկական հարցի վերաբերեալ։ Նրա գրադարանում կայ և մի ժողովածու, որ ինքը՝ Գուլամիրեանն է կազմել այն յօդուածներից ընդգէմ հայերի, որոնք զանազան թերթերում լոյս են տեսել։

Գուլամիրեանը բաւականաչափ նը պատուել է պ. Գր. Ջանջիւնի «Եղբայրական Օգնութիւն» կոչուած գրքի հրատարակութեան գործում, ձրիաբար տալով իւր բոլոր ընտիր կլիշէները, թէ՛ առաջին և թէ՛ երկրորդ հրատարակութեան համար։ Այստեղ աւելորդ չենք համարում ասել, որ հանգուցեալ Գուլամիրեանը վայելում

էր տեղական հայ հասարակութեան մեծամասնութեան բուռն համակրութիւնը, ուստի և տեղական հասարակական հարցերում առաջնակարգ դեր էր խաղում։

Թուելով Ս. Գուլամիրեանի մասին մեր ունեցած տեղեկութիւնները, ցանկանում ենք, որ «Արաքս» հրատարակութիւնը շարունակուի, անցնելով գործին նուիրուած մարդկանց ձեռքը, որպէսզի Գուլամիրեանի մահով մենք չզրկուենք այդ հանդիսից և վառ պահենք մեր մտքում հանգուցեալի յիշատակը։

Հոկտեմբերի 21-ին, կիրակի օրը, պատարագեց յետոյ, ժամը մէկին, մեր հոգեւորական դասը և երգեցիկ խումբը, իւր խմբապետ Ս. Է. զոյեանի կարգադրութեամբ, կատարեցին հանգիստը հոգեհանգիստ հանգուցեալի յիշատակին։ Այդ օրը եկեղեցին լի էր խուռն բազմութեամբ, աչքի էին ընկնում շատ օտարականներ և հանգուցեալի պաշտօնակիցներ, ինչպէս և «Նովոստի» աշխատակիցները, որոնք տեղեկութիւն էին ժողովում հանգուցեալի մասին, խնդրում էին հանգուցեալի լուսանկար պատկերը։ Որպէսզի զետեղեն «Նովոստի» յաւելուածի մէջ, որը և գետեղուած էր հոկտեմբերի 31-ի համարի յաւելուածում։

Պետերբուրգ, 8 Նոյեմբեր, Տ. Գեղ. (Նոր. Դասր)

ԹԻԻՐԳԻԱԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ֆրանսական դեսպան Տ. Քոնսթանտինովի 7-ին Կ. պոլսէն մեկնեցաւ դէպի Բարիդ ուր կը մնայ մինչև այս ամսի վերջը։

— Չմիռնի նաւահանգստին մէջ արտասովոր ողորուածութիւն մը կը տիրէ այժմ, մի քանի տէրութիւնների մարտանաւեր հոն համախմբուած լինելով, Ատոնց ներկայութիւնը, և հետեւապէս մի քանի հազար նաւագների ուտեստի և այլ պէտքերի հայթայթումը, Չմիռնի առեւտրական շարժման նոր զարկ մը տուած է։

— Սալոնիկէն կը հեռագրեն թէ Միլերկրականի Ֆրանսական նաւատորմը, ծովակալ Ֆուրնիէի հրամարութեան տակ, Սալոնիկ հասնէ դեկտ. 14-ին և հետեւեալ օր անկէ ճանքայ կենի։ Թուրքի գալու համար։

— Ալմանիացի պարոն Պինտերֆրի. կէլըէյն Բ. Դուռէն արտօնութիւն խնդրէր է մինչև Պաղատա ճանրորութիւն մ'ընելով իր այցելած տեղերի վրայ շահագրգիռ հրատարակութիւններ ընելու եւրոպական թերթերին մէջ որպէսզի եւրոպացի դրամատէրներ և վաճառականներ տեղեկութիւններ ստանալով այդ բարեբեր երկիրների վրայ, թէ՛ իրենց և թէ՛ օմմ. կառավարութեան շահագրգիռ ձեռնարկներ ընելու հետամտին։

Այս տարի ներէն գեռ Ալթինն ճէյլէ վարուելի չին մաներ մին է հրութեան շատ զիրար պիտի ցինքը այս գիտական

ԹԻՒՐԵՆԻ ԶԵՐԲԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
4. ՊՕԼՍԻ ՄԷՋ

Կ.պօլսեմ «Սեմաթօր»ին գրուած նա մակէ մը կը քաղե՞ք հետեւեալ հատուածը.
Ձեզ արդէն գրած եմ որ ալմանա- կան դեպքերը միջամտեց Անատոլի- զագական ժողով Զիա պէյին ի նպատա- իր այդ վարմունքի հաւանութիւն լինի տուած արդեօք Պէրլինէն Պաա- հան ի նշ ալ եղած լինի, սա յայտնի է որ Տ. ար Մարշալ գաղափարաց այդ գործի համար իր գիտութեան և դեա- պանատան առաջին թարգմանն ալ պարտաւորացուցեր է ալմանական լրա- գիրներ թղթակցներն որ աքսոր- ուած երեք թիւրքերի գործի մասին լիստին, ըսելով թէ նորն իսկ անոնց շահն այդպէս կը պահանջէ և թէ այս նիւթի վրայ ինչ որ գրեն, պատրուակ պիտի դառնայ Զիա պէյին և իր ըն- կերներին Եւթէնէն վերադարձի յոյսը յետաձգելու:

ՊԱՆՏԱՏԻ ԵՐԿԱՌՈՒՂԻՆ

«Սեմաթօր»ի թղթակցը կը գրէ Կ. պօլսեմ դեպք. Տիւն.
Ալմաներէն լրագրի մը տուած այն լուր, որ եւրոպական ամեն լրագիր- ներ ալ անկէ առնելով տպեր էին, թէ Պաղտատ Պասրաի երկաթուղիի արտօնութիւնը կայսերական իրաւե- ով չնորհուեր է Պէրլինի Տէօյէ պան- ըին և իր խմբակի, դեռ կանխահա- սէ: Դրաւ է թէ կայսերական իրաւե- մը եղած է, բայց սկզբնական իրաւե- մի է այդ որ թէ և խնդիրը սկզբամբ կորոշէ Ալմանացիներին ի նպատա- իր այս իրօք բնաւ չլուծեր չվերջացու- ներ խնդիրը և օսմանեան կառավա- րութիւնը դեռ ազատ կը մնայ այդ արտօնութիւն մերժելու եթէ տեսնէ որ իր շահեր այդպէս կը պահանջեն: Ելած իրաւուն կը հրամայէ մեծ եպար- քոսին որ յանձնաժողով մը կազմուի քննելու համար թէ կայսերական կա- ռավարութիւնն ի նշ պայմաններով պէտք է տայ Գօնեաի երկաթուղիին մինչև Պաղտատ և Պասրա երկրա- ձգման արտօնութիւնը. արտօնութիւն որ միայն Անատոլի երկաթուղիի ըն- կերութեան պիտի կրնայ տրուի: Ի- թաւէն կը հաճի նաև որ հազարամէթ- րական երաշխաւորութիւն մը տրուի կայսերական կառավարութեան ար- տօնատէր ընկերութեան:
Այս կերպով ուրեմն Գօնեա Պաղ- տատի երկաթուղիի գիծը Ալմանացի- ներէն զատ ուրիշ չպիտի տրուի, բայց զեռ Ալմանացիներին ալ սեփականու- թիւնն եղած չէ: Պէտք է որ նախ Տէօյէ պանքն ու օսմանեան կառա- վարութիւնը համաձայնին երկաթու- ղիի շինութեան ու շահագործման պայ- մաններին վրայ: Այդ պայմաններէ մին է հազարամէթրական երաշխաւ- րութեան քանակութիւնն որոշելը որ շատ դժուար չպիտի լինի: Անտարակոյս բոլորովին հաւանական է որ Ալմանա- ցիները յաղթող պիտի հանդիսանան այս գործի մէջ և նախնական իրաւունքով սկսուածը վերջնական իրաւունքով մ'ալ

պիտի կատարուի վերջնայ. բայց թիւրքերի մէջ գործերը երկու ձեւ- քով պէտք է բռնել որ մարդ վստահ լինի թէ իր ձեռքի մէջ կը գտնուին անոնք:
Անգլիա և Ռուսիա, իւրաքանչիւրն իր կողմէ, կատարի ընդդիմութիւն մը կընեն Ալմանացիներին և ո՞վ կընայ ըսել թէ Բ. Դուրին վրայ առնց բա- նեցուցած ճնշումն անակնկալ արդեօք մը չհաներ վերջին բուպէին, արտօնու- թեան Ալմանացիներին տրուելուն գէմ:
Այդ երկաթուղիի շինութիւնը, առ նուազն, 500 միլիոն ֆրանքի պիտի խտրուի Ալմանացիներին վրայ: Շատ խոշոր գումար մ'է այդ և մտածել կուտայ թէ Տէօյէ պանքն ուրիշ պիտի գտնու- նէ, նորն իսկ իրեն աջակց ունե- նալով ֆրանսական կամ այդպէս ան- ուանուած սեղանաւորական հաստա- տութիւններն որոնց գիծած է օսման եան պանքը: Օսմանեան կառավարու- թեան կողմէն հազարամէթրական ե- րաշխաւորութիւն մը տրուի անհը- րածեպտ է և պէտք է որ բաւական մեծակալ գումար մը տրուի ի սկզբան թիւրքերը կը յայտարարէին թէ հա- զարամէթրական երաշխաւորութեան խօսքն անգամ լսել չեն ուզիր. բայց անկէ ի վեր իրենց տրամադրութիւն- ներ փոխուեր են: Հիմա կը հաճին հազարամէթրական երաշխաւորու- թիւն մը տալու բայց կուզեն որ կա- րելի եղածին չափ քիչ բան մը տան: Հանրային շինութիւններին նախարա- րութիւնը ամեն մէկ հազարամէթրի համար 6,000 ֆր. չափ գումար մը կառավարէ. լաւ գիտէ որ չընդուն- ուիր այդ. բայց այդ գումար հետըզ- հեաէ մինչև 10,000 ֆր. բարձրա- ցունելով կուզէ պատրուակ մ'ունենալ Ալմանացիներին ըսելու թէ կայսերա- կան կառավարութիւնը համաձայնե- լու փափաքով ահա մեծ զոհողութիւն մ'ալ յանձն առաւ: Բայց Ալմանացի- ներն այնչափ գործնական մարդիկ են որ այդպիսի վարպետութիւններով չեն բռնուիր. անոնք կուզեն առնուազն 12,000 ֆր. երաշխաւորութիւն մը ստանալ ամեն մէկ հազարամէթրին:
Առկէ զատ, Ալմանացիներն հա- տատապէս որոշած են ամսորանաբար յառաջ տանիլ երկաթուղիի շինու- թիւնը և այդ ալ իրենց կողմէ մեծ խելացութիւն մը կը լինի:
Ուղեգիրը քանի մը մասերի պիտի բաժնուի և երկրորդ մասի շինութեան աշխատանքները չպիտի սկսին մինչև որ առաջին մասը բանեցուցնելով անոր ծախքերը հանուին և հազարամէթրի երաշխաւորութեան գումարի մեծ մա- սը գոյանայ որ կարենայ յաջորդ մա- սին համար պատրաստ գտնուի: Եւ այսպէս յաջորդաբար մինչև երկա- թուղիին ամբողջովին վերջանալը:
Այդ կերպով Ալմանացիներն իրենց ուզածի չափ ժամանակ պիտի ունե- նան երկաթուղիին շինութեան համար և չպիտի պարտաւորուին անմիջապէս մի քանի հարիւր միլիոն ֆրանք գըտ- նելու:

ԱՐԱՐԻՋԻ 1900Ի
ՏԻՆՔԵՐԱԿԱՆ ԱՐՈՒՆԵՍԱՀԱՆՂԵՍԸ

«Թան»ի մէջ կը կարգադրէ հետեւեալը.
Ճիշդ չորս ամիս կայ Արուեստահան- ղէսի բացուելուն. պաշտօնապէս հրա- մայուած լինելով որ 1900 ապրիլ 15ին բացուի: Ոմանք այս մասին սխալ տեղե- կութիւններ ստացած լինելով, այնպէս կենթադրեն թէ այս կարգի մեծ ձեռ- նարկներ մէջ յաճախ պատահող գէշ սո- վորութեան համեմատ, Արուեստահան- ղէսը պատրաստ չպիտի գտնուի որոշ- եալ ժամին և թէ կարելի է որ անոր բացումը 15 օրի չափ յետաձգուի. ինչ- պէս ալ լինի, կըսեն առնալ, ցուցադ- րողներն այդ 15 օրը կը չնորհուի իրենց տեղաւորուելը ընդունելու համար: Մենք կարող ենք բացարձակ ու որոշ կերպով յայտարարել թէ Արուեստահանղէսը կազմակերպող հրամանագրին հետ իրա- լախոյժութեամբ մը այդպիսի թողութե- թիւներ ընելու ինչպէս և բացումն ու- չացունելու գործերը բոլորովին սխալ են և թէ ցուցադրողներն համար շատ փնասակար կը լինի եթէ այդ լուրերի հաւատք ընծայեն: Տիւրքերական Արուես- տահանղէսն իր դուռներ պիտի բանայ 1900 ապրիլ 15ին բացման հանդէսով մը: Ապրիլ 14ի կէս գիշերէն սկսած, ալ չը թողարտուի հանդիսավայրին մէջ ոչ մէկ գամ զարնելու և ոչ մէկ անգամ քերիչ լսելու: Այն ցուցադրողներ որոնք այդ ժամին ամեն բան պարտաստած ու վեր- չացուցած չեն լինիր, ցաւ ի սիրտ պիտի տեսնեն որ պարտաւորուած են իրենց ապակեղարաններ հանդիսատես հաս- րակութեան ներկայացուել այն վիճակի մէջ ու որ հասուցած էին որոշեալ պայ- մանաժամին վերջը: Ուրիշ անգամ ըսած ենք արդէն թէ ցուցադրողներն վարձա- տրութեան մրցանակները բաշխող քննիչ յանձնաժողովը (jury) հաւանորէն նկատի պիտի առնէ նաև որոշուած թուականին պատրաստ գտնուելու համար ցուցադ- րողներ ըրած ջանքն ու հոգածութիւնը և պիտի գնահատէ իրենց այդ վարմունքը:
* * *
Միացեալ Նահանգներ կողմէն Բարիզի Արուեստահանղէսին համար նշանակուած ընդհանուր պատուիրակութեան լուր տրուած է որ ամերիկեան Prairie յա- ծանաւը դեկտ. 10ին Պալմիթոնէն մեկ- նած է Հալլը գաւու համար: Միջ շոգե- նաւ շատ մը կարեւոր իրեղէններ կը բերէ որոնք Արուեստահանղէսին մէջ ամերիկ- եան կառավարութեան բաժնին յատկա- ցած են և որոնք Հալլը հասանուել պէս, Միացեալ Նահանգներ ընդհանուր պատուիրակին օգնական Տ. Ուուտտարտի տրամադրութեան տակ պիտի գրուին: Այդ առաջին փոխադրութիւնը կատա- րածին պէս, «Երէր» յաժանաւը Միաց- եալ Նահանգներ պիտի վերադառնայ, նորէն Արուեստահանղէսին ցուցադրելը անարկայներ բերելու համար և դէպի Հալլը իր այդ երկրորդ ճանբորդութիւն պիտի լինի յունուար ամսի վերջերս:
Ամերիկեան կառավարութիւնն որոշե- ր է որ Բուպա կղզին ալ իրեն յատուկ բաժին մ'ունենայ Արուեստահանղէսին մէջ. ատոր համար 250,000 ֆրանքի վարկ մը բացուեր է: Յօքթէօր Անթոնիօ Պ. Ջանէթի Քուպար բաժնին ընդհա- նուր պատուիրակ նշանակուեր է: Անոր ասանակցողները Քուպարի պիտի լինին: Քուպար պատմական և աշխարհագրական վաւերագրերէն զատ, հոն պիտի ներ- կայացուին Քուպա կղզիի հողին և տե- ղական արհեստագործութեան բոլոր ար- տագործութիւնները:

ԱՆԳԼԵՒԹՐԱՆՍՈՎ ԱՆԵՆՈՒՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Կաղէյքը զօրավարի հրամանին տակ գտնուած անգլիական բանակին Մթորմպէկի առջև յաղթուելը որ հը- րատարակած ենք նախորդ թուով, բնականապէս առատ նիւթ մատակա- րարած է հեռագիրներին: Պօէրները կաղէյքը բանակէն 487 հոգի գերի բռնած են որոնցմէ 9 սպայ են. ատկէ զատ, երկու շոգեկառք ապստամբներ և 3 թնդանօթ գրաւած են. այս տե- ղեկութիւններ տուող հեռագիրը կը յարէ թէ անկարելի է ճշդել մեռած կամ վիրաւորուած Անգլիացիների թիւը: Ուրեմն այդ ճշմարիտ աղետ մ'եղած է անգլիական զօրքերին հա- մար:
— Ահաւասիկ Մթորմպէկի կռուին համար կաղէյքը զօրավարէն ստաց- ուած հեռագիրը որ Անգլիաի պատե- րագրական պաշտօնատունը հրատա- րակութեան տուած է.
«Քէր, 11 դեկտ. — Կաղէյքը զօրա- վարը կը տեղեկագրէ թէ Մթորմպէկի վրայ յարձակելու գաղափարը ստորդ յաջողութեան մը յոյսը կուտար. բայց առաջնորդողներն և նոյն իսկ ինք զօրավարը բաւական ճիշդ իմա- ցած չէին հեռաւորութիւնները: Ոս- տիկանութեան պաշտօնեայ մը ճանա- պարհէն շեղելով Անգլիացիներին մի քանի մղոն երկար պտոյտ մ'ընել տուաւ և հետեւապէս երեկոյեան ժամը 9 1/2 է մինչև առաւօտեան ժամը 4 քալելէ յետոյ, Անգլիացիներն այնպի- սի դիրքի մը մէջ ինկան որ բան մը չէր կարելի ընել: Կաղէյքը զօրավա- րը կը կարծէ թէ յատկապէս նպա- տակով մը եղած չէր այդ սխալում:
«Պօէրներն սկստն կրակ ընել բու- րին վրայէն ուրիշ վեր ենել չէր կա- րելի և հարթ գաշտին վրայ գտնուող մարդերէն շատերը վիրաւորեցին: Նորթմպէրլանտի հրացանաւորների երկրորդ գումարտակը փորձեց թըշ- նամիի ետեի կողմն անցնիլ բայց չյա- ջողեցաւ: Իրաւնտակաւ երկրորդ գու- մարտակը մօտակայները բլրակ մը գրաւեց և իր դիրք պահեց Գէրի հեծեալ ոստիկան զօրքերի աջակցու- թեամբը: Թնդանօթաձուլութիւնը շատ լաւ կերպով կընէին մերիները. բայց կը ցաւիմ ըսել որ թնդանօթներէ մէկ հատը գլորեցաւ ինկաւ խոր հեղեղա- տի մը մէջ, մէկ ուրիշն ալ շարժուն ա- ւազին մէջ խրեցաւ, այնպէս որ ժա- մանակ չկար այդ երկուքը քաշել հա- նելու:
«Տեսնելով այդ վիճակը, ձիաւոր սուրհանդակ մը զրկեցի Մօլթէնօ լուր տալու համար: Չօրքերս ժողվե- ցի և զանոնք սարէ սար յետ նահան- ջի տուի 9 մղոնի չափ տեղ: Պօէրների թնդանօթները սքանչելի կերպով կը գործածուէին. 5,000 մէթրի չափ հե- ռաւորութեամբ կերթային և այդչափ հեռաւորութեան վրայ ուղղակի նպա- տակին կը դարձնէին: Բըշմանի, Շէքի և Սիֆէրկաթի դիրքերը բռնած եմ. իրաւնտակաւ երկրորդ գումարտակը և Նորթմպէրլանտի հրացանակիրնե- րը Սթէրքաթում կը զրկեմ կաղ- ղուրուելու և վերահաստատուելու հա-

մար: Պակասած է Նորթմալթրանտի մէկ գումարտակ, 366 սպայ և զօրք և ոչ թէ 306, ինչպէս իմաց տրուած էր առաջ:»

— Հոռայթ զօրավարէն գեկտ. 11ին տրուած հեռագիր մը Անգլիացիներին նոր պարտութիւն մ'ալ կիմացունէ:

Մէլքթաֆ զօրավարը 500 հոգիով զնացներ է գրաւել Հիլլի կատարը և թշնամին մղեր է անկէ ոչնչացունելով հոն գտնուած թնդանօթ մը. բայց վերադարձին Պոէրներին հանդիպել է որոնք իրենց ճանքան կտրեր և բա. ւական մեծ կորուստ պատճառներ են:

— Անյալոգութիւն անյալոգութեան վրայ: Առաջին զօրաբաժնի հրամա. նատար լորտ Մէթիւէն զօրավարին ալ չտարի պատերազմի բաղդը:

Անցած կիրակի իրիկուն և երկու. շաբթի առտու, զօրավար Մէթիւէն որ Մօտտէր. Րիվերի եզերքը կը դըտ. նուի, ուղեկով մեծ հարուած մը տալ թշնամին և ճանքայ բանալ Գըմպըր. լիի օգնութեան երթալու համար, իր զօրաբանակի հրաման տուաւ Պոէր. ներին վրայ յարձակում մ'ընելու ո. ընդ բանակ գրած էին Մաճճէրս. Ֆոնթէյն ըստած տեղը: Պոէրներն ի սկզբան լուռ կեցան և չպատասխանե. ցին անդիական մարտկոցներէ ար. ձակուած թնդանօթներին մինչև որ Անգլիացիները յառաջանալով մօտե. ցան իրենց. այդ ժամանակ հրացա նաճուկեմամբ այնպիսի սոսկալի յար. ձակում մ'ըրին Անգլիացիներին վրայ որ ասոնք բազմաթիւ կորուստներով ստիպուեցան յետ նահանջել գեպի Մօտտէր. Րիվեր:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Ճիպութիւն Լոնտոնի «Տէյլի Մէյ»ին տրուած հեռագիր մը կիմացունէ թէ Հապէշիստանի Մէնէլիք նէկիւք սաստիկ հեռաքրքրութեամբ կուզէ տեղեկանալ անգլիական զորութեան պատերազմի լու. րերին: Իր տեղեկութիւնները այդքան է ֆրանսական լրագրական գործակալու. թիւն մը: Կը կարծուի թէ կուզէ այդ պատերազմէ օգտուիլ և կը վախցուի որ իր յարմար դատած յիշոյին իր կողմէ ալ միջամտութիւն մը լինի:

— Պէկրատէն կիմացունեն որ Տ. Նո. վաքովիչ, Սերպիաի նախկին նախարա րակետ, Ռուսիաի բարեկամ կուսակցու. թեան մէկ հապուածի պարագլուխ, որ լաւ ծանօթ է նաև իբրև պատմագիր և բանասէր և որ այժմ անբնական գետնա. նութեան պաշտօնը կը վարէ Վ. պօլի մէջ. Բարիքի համար զետեղան նշանակ. ուեր է որ իր որդին ալ արդէն զրկած է ուսանելու համար:

— «Մանչէսթըրի կուսարիաձ»ի Լոնտո. նի թղթակիցը կիմացունէ թէ Լորա Սա. լիպլերին իր կնոջ մահին առթով ցաւակ. ցութեան նամակ մը ստացած է Ֆրանսաի արտաքին գործերի նախարար Տ. Տէլբա. սէէն որ կը վստահացունէր զինք իր ան. ձի վրայ զգացած յարգանքի և բարեկա. մութեան մասին: Լորա Սալիպլերին իր չնորհակալութիւններ յայտնելով պա. տասխանած է Տ. Տէլբասէին:

— Նիւսթրէն գեկտ. 12ին Լոնտոնի «Տէյլի Քէյթկրաֆթ»ին տրուած հեռագիր մը կիմացունէ թէ Ճօրճիա նահանգի Օ. կրակա քաղաքին մէջ հրդեհ մը ծագե. րով: Քաղաքին կէսը հիմնայաւան գա. ր

մեր է և 32 մարդ հրդեհի բոցերին ճա. րակ դառնալով մեռեր են:

— Ալմանական պանքաի տեսուչ Տ. Սիէմէնին որի մասին գրուած կայ Ար. միւնիաի վերջնութեւր թուին մէջ Թիւրքիաի երկաթուղիներին առթով, ազնուակա. նութեան տնտես տուեր է Վիլհէլմ կայսրը:

— Տարֆուրի սուլթանն իր հպատա. կութիւն յայտնէր է եգիպտական կա. ռավարութեան: Տարֆուրի և Քօրտօֆա. նի համար կառավարիչներ կը նշանակ. ուին շուտով:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՁԴ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԲՆԱՇԻԱՐՀԻԿ ԲԱՌԱՐԱՆԻ առաջին պրակն, և զայն ունենալ փափաքողք պէտք են գիմել ուղղակի Տպագրատան տեսչութեան: Մէկ քսանթերթեան պրակի բաժնե. քինն է կանխիկ, առանց ունէ գեղչի, ֆրանկ 2,50 (= 1 բուլլի = 50 սէնթ) ո. ըր զրայ աւելցնելու է նաև ճանապար. հի ծախքն 50 սանթիմ (= 20 կոպ. = 10 սէնթ) և յանձնարարականի (re. commandation) համար, որ անհրա. ժեշտ կարևոր է Ռուսիոյ, Թուրքիոյ և Նոյն իսկ Ամերիկոյ համար, 25 սան. թիմ (= 10 կոպ. = 5 սէնթ): Վասնզի կորստեան պատասխանատու չէ Տես. չուլթիւնս:

Ռուսիոյ ազգայինք կրնան գիւրու. թեամբ զրկելու օրական թղթագրամ, և կ'ստորակ գումարի կամ ճանապար. հի և յանձնարարականի ծախուց փո. խարէն 30 կոպէկի արդի չգործած. ուած նամակադրոշմեր (timbres-poste). իսկ Ամերիկոյ, Թուրքիոյ և այլ աշ. խարհաց բնակիչք Mandat de posteի և կամ ուրիշ իւրաքանչիւր տեղւոյ յատուկ միջոցներով:

Մեր հասցէն է.

Imprimerie Arménienne
(St. Lazare)
(Italie) VENISE

ՄԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՂԱՅՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծա. խու գտնուած գիրքերի մանրամաս ցուցակը հրատարակուած է Արմէնիայի 14րդ շրջանի 77, 78, 79, 80 և 81 թիւերին մէջ:

Այդ թիւերէն յատկապէս աւելի տպած լինելով, պատրաստ ենք ձրիա. պէս զրկել անոնց որոնք կը փափա. քին մեր գրացուցակներ ունենալ և եթէ գտնէ 50 սանթիմ զրկելով գիրք ուղեն մեղնէ նախապէս. այդ ուղուած գրքի ծրարին մէջ գրուելով կը շըր. կուին գրացուցակներն ալ:

Ամեն երկրի փոստերը, քանի սան թիմի համար ալ լինի, մանտատը փոստ կուտան մեղ վճարուելու համար Մարսէյի մէջ:

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիր. քերը որոնց առջեւ նշանակուած գի. ներին մէջ հաշուուած է նաև զրկե. լու փոստի ծախքը:

Ծրարները ապահովագրուած (recommandé-registered) ստանալ ու.

զոյները պէտք է որ ամեն մէկ ծրա. րի (մինչև 2 քիլո) համար 25 սանթիմ ապահովագրութեան ծախքը վճարեն:

ԺՔ

ՀՐԱՏԱՐԱՊՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ԳՐԱՄ ՈՏԱՆԱՌՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրե. նասիրական ոտանաւորներէ մի քանի. ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իւ. րեւ նմոյշներ զանազան քաղաքներէ մէջ և զանազան տպաւորութիւններէ տակ իւրերեքն գրած ոտանաւորներին որոնք ժամանակին հրատարակուած չի լինելով կորսուած են այժմ: Այն մի. քանի ոտանաւորներ որոնք իբրև նմա. ր ամփոփուած են այս տետրակի մէջ ցիր և ցան կը գտնուին Վ. Պօլիս տը. պագրուած ազգային երգարաններէ մէջ՝ որոց վերստին տպագրութիւն. վաղուց արդէն արդիւնուած է, և Ասիա. և Արմէնիա լրագրիւններին մէջ: Նմոյշներ մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տըր. ւած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներ ինչ տպաւորութիւններ տակ ներշն չուելով գրուած են: Գին (40 սանթիմ 15 սանթիմ):

Արտուր Հայաստանի կամ Տե. ղեկագիր Բալուայ, Քարբերդու, Չարսանճադի, Ճապաղուրի և Եր. ղեկայու: Յաւելուած ըստ խնդրա. նաց ազգասիրաց «Խիզան գաւառ»: Աշխատասիրեաց Պօղոս Ծ. Վ. Նա. րանեան: 2 ֆրանք:

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐ (ՉԱՔԱՐԻԱ ՍԹՈՐԱՆՈՎ)

ՅԱՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ԹԱՐԳՄԱՆԵՍ
ՄԻՔՏԻԵ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ
1894

Պուլկարիա անկախութեան հե. րոններէ մէկին, Չաքարիա Սթոյա. նովի, որ իր ընդունակութեան շնոր. հով յաջողեցաւ մի լեռնաբնակ գիւ. ղացի հովուի պարզ վիճակէն հետդ. հետէ արհեստաւոր, վարժապետ, յե. ղափոխական գործիչ, խմբագրակետ և վերջապէս ազատ Պուլկարիաի Ազ. գային ժողովի նախագահ դառնալ խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրու. թիւն է, ուր ուշադրութեան արժանի տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուլկա. րիան թիւրքի լուծէն ազատելու աշ. խատող պուլկար հայրենասէր յեղա. փոխականներէ գործունէութեան ըմա. սին: Սկիզբը գրուած է նաեւ հեղի. նակին, Բրոֆէսէօր Լուի Լըժէի, և թարգմանչին միջեւ եղած թղթակ. ցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգ. մանուկեանն առթով:

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ իր յառաջաքանի վերջ թէ «Չար. մանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ ըն. թերցողների հետաքրքրութիւնը չչարժի պետական մարդ դարձած մի գիւղացիի այս վաւերական պատմու. թեան վրայ:»

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ 1 ֆրանք և 40 սանթիմ:

Տարածելու համար մեծ քանակու. թեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը լինի:

(Պարսկաստանի Հայերին համար 1 ֆրանք է:

Առձեռն ամերիկեան ԲԱՌԱՐԱՆ ԱՆԳԼԻԵՐԷՆԷ ՀԱՅՐԵՆԷՆ. (Շատ. կապէս պատրաստուած Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց մէջ գտնուող հայ գաղթականներէն գործաւոր և բաղդատար քիչ ուսեալ դասակար. գին Անգլիերէնի մէջ աւելի յառա. ղիմելու նպատակու համար:) Աշխա. տասիրեց Պետրոս Ռ. Թորոսեան, կը պարունակէ աւելի քան 25,000 բառեր: Նիւսթրէ. Էլիսա Խալաֆ և ընկ. 1899:

(«Պիտանի գիտելիքներ»ի և «Ինք. նուսուցիչ անգլիերէն լեզուի»ի հեղի. նակ Տիար Պ. Ռ. Թորոսեանի Յրգ աշխատասիրութիւնն է այս որ կը հը. րատարակուի Նիւսթրէի մէջ ինչպէս արդէն ծանուցուած էր: Աշխատա. սիրողն իր աչքի առջև ունենալով առ. կէ առաջ հրատարակուած անգլիերէ. նէ հայերէն բառարանները, շնտ. ցած է լուազոյն բան մը արտադրի իր գծած սահմանին մէջ որի մասին բացատրութիւններ տրուած են գիր. քի յառաջաքանին մէջ, ինչպէս և «Անգլիերէն և հայերէն ցարգ հրա. տարակուած բառարաններու բաղդա. տական քարտէզ»ին մէջ որ առանձին տպագրուած է: Անգլիերէն ամեն մէկ բառի առջև իր հնչում գրուած է հայերէն տառերով:

Այս բառարան որ իր յառաջաքան և յաւելուածներէ զատ, 360 երկրիւն երեսներէ կը բաղկանայ փալուս թուղթի վրայ գեղեցիկ տպագրու. թեամբ և կազմով, կը ծախուի Ուէսթ Հօպքընի մէջ հեղինակին քով 2½ տոլարի:

Կարելի է նաև ստանալ Արմէնիաի խմբագրատունէն 13 ֆրանքով Մար. սէյլի մէջ. իսկ Մարսէյէն դուրս շըր. կուելու համար, փոստի ծախքով մէկտեղ կարժէ 13 ֆր. և 80 սանթիմ. փոստին արձանագրել տրուած (re. gistered) զրկուելով 14 ֆրանք):

— HISTORY of the ARMENIANS IN INDIA. From the earliest times to the present day. By MESROB J. SETH Armenian examiner to the University of Calcutta and Member of the Asiatic Society of Bengal. Calcutta. 1895.

(Price: 5 francs at Marseilles or 5 fr. & 50 centimes post free.)

(Մարսէյի մէջ 5 ֆրանք է. Մար. սէյլէն դուրս զրկուելու համար 5 ֆր. անգ. և 50 սանթիմ:)

ՏՆՕՐԷՆ—ԻՄՐԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՄԱՐՍԵՅԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Le Gérant: François CARRIERE
Imp. M. Schickler, 9, Quai du Canal. Marseille.